

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

**ТЕТЯНА БЕРБЕЦ**

**ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ  
САМОСТІЙНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УЧНІВ  
НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ**

Монографія

Умань  
Видавець «Сочінський М.М.»  
2022

УДК 37.016:62(02)

Б48

**Рецензенти:**

*Коберник О. М.*, доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

*Титаренко В. П.*, доктор педагогічних наук, професор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

*Торубара О. М.*, доктор педагогічних наук, професор Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

*Рекомендовано до друку вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини  
(протокол № 16 від 28 червня 2022 р.)*

**Бербец Т. М.**

Б48 Формування досвіду самостійної творчої діяльності в учнів на уроках трудового навчання : монографія / Тетяна Бербец ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2022. – 104 с.

ISBN 978-966-304-465-1

У монографії розкривається сутність та організаційно-методичні умови процесу формування досвіду самостійної творчої діяльності на уроках трудового навчання, визначено структуру досвіду самостійної творчої навчально-трудової діяльності учнів. Охарактеризовано традиційні та інноваційні засоби і технології формування досвіду самостійної творчої діяльності учнів у процесі технологічної підготовки.

Монографія може бути використана під час професійної підготовки бакалаврів та магістрів технологічної освіти у педагогічних навчальних закладах вищої освіти та в системі післядипломної освіти.

**УДК 37.016:62(02)**

ISBN 978-966-304-465-1

© Бербец Т. М., 2022

## ЗМІСТ

Передмова . . . . .	4
Розділ 1. Теоретичні основи формування в учнів 5-9 класів досвіду самостійної творчої навчально-трудової діяльності . . . . .	6
1.1. Зміст і структура досвіду самостійної творчої навчально-трудової діяльності учнів . . . . .	6
1.2. Характеристика традиційних засобів формування досвіду самостійної творчої діяльності учнів у процесі трудового навчання . . . . .	22
1.3. Інноваційні технології реалізації самостійної роботи студентів та критерії її оцінки . . . . .	30
1.4. Критерії, показники та рівні сформованості досвіду самостійної творчої діяльності учнів 5-9 класів . . . . .	39
Розділ 2. Організаційно-методичні умови формування в учнів 5-9 класів досвіду самостійної творчої навчально-трудової діяльності учнів на уроках трудового навчання . . . . .	51
2.1. Модель формування в учнів 5-9 класів досвіду самостійної творчої навчально-трудової діяльності на уроках трудового навчання . . . . .	51
2.2. Організаційно-методичні умови формування в підлітків досвіду самостійної творчої навчально-трудової діяльності . . . . .	62
Рекомендована література . . . . .	89
Додатки . . . . .	97

## ПЕРЕДМОВА

Модернізація закладів загальної освіти передбачає формування в учнів умінь самостійної творчої роботи, досвіду навчально-трудової діяльності, що є одним із засобів підвищення якості навчання. За висновками психологів, прагнення людини до самостійності притаманне їй з дитинства. Проблема формування в учнів самостійності та творчості знайшла широке обґрунтування в державних програмах “Освіта” (Україна XXI ст.), в Національній доктрині розвитку освіти, Національній стратегії розвитку освіти в Україні та інших державних документах, де підкреслюється необхідність формування у дітей та молоді сучасного світогляду, розвитку творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості.

Сучасному суспільству необхідні творчі, ініціативні та самостійні фахівці, які в складних обставинах зможуть реалізувати свої здібності, не розгубитися, взяти на себе відповідальність самостійно прийняти нестандартне рішення. Творчість природно зумовлює всі дії дитини, що робить її оригінальною в усіх життєвих проявах: спілкуванні, іграх, малюнках, праці, там, де вона вносить щось своє. На жаль, творча діяльність часто є випадковою і здебільшого здійснюється на низькому рівні. Але не слід забувати, що всі діти наділені здібностями від природи. Тому завдання школи полягає у виявленні та максимальному розвитку задатків та здібностей школярів.

Це визначає необхідність спрямувати навчальний процес на формування у підростаючого покоління досвіду самостійності у різних видах життєдіяльності. Учитель має сприяти розвитку в учнів механізмів самоосвіти, самовиховання, творчої самореалізації, саморозвитку, саморегуляції, які необхідні для становлення особистості, здатної без сторонньої допомоги оволодіти знаннями і способами діяльності, умінями і навичками під час подальшого їх використання й удосконалення на практиці. Ця якість особистості і формується й у процесі навчально-трудової діяльності учнів. Тому одним із пріоритетних завдань сучасної технологічної освіти в Україні є створення і використання таких освітніх технологій, які стимулюють учнів до самостійної творчої предметно-перетворювальної діяльності.

Трудове навчання як шкільний предмет є однією з головних ланок у формуванні досвіду самостійності школярів, оскільки створює простір для збагачення їхнього досвіду і не лише при отриманні теоретичних відомостей, але й у процесі прилучення до практичної діяльності, коли взаємозв'язок теорії з практикою відкриває перед учнями можливості для реалізації творчих здібностей. Самостійну творчу роботу необхідно використовувати на всіх етапах уроку, що якісно підкреслює особистісно-діяльнісну спрямованість сучасної технологічної освіти, її вплив на загальний розвиток учнів. Адже у зв'язку із швидкою зміною технологій людина змушена змінювати професії і саме тому перед початком трудової діяльності вона повинна отримати широкий технологічний кругозір, оцінити свої здібності і самостійно визначитися з напрямом професійної діяльності. Через це технологічна підготовка виступає продуктивним засобом формування у підростаючого покоління досвіду творчої самостійної діяльності.

Таким чином, посилення ролі самостійної навчально-трудої діяльності учня передбачає принциповий перегляд організації технологічної підготовки, яка повинна будуватися так, щоб розвивати вміння вчитися, формувати в школярів здібності до саморозвитку, творчого використання отриманих знань, способам адаптації до подальшої професійної діяльності в сучасному світі.

Пропонований монографія і спрямована на те, щоб розкрити методику формування досвіду самостійної творчої діяльності в учнів на уроках трудового навчання.

## РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Наука, 1980. – 335 с.
2. Аксенова О. В. Рабочая тетрадь по информатике для первого класса : на правах рукописи / О. В. Аксенова. – Барнаул, 1997–1998. – 134 с.
3. Алексеева М. І. Мотиви навчання учнів : посібн. для вчит. / М. І. Алексеева. – К. : Рад. школа, 1974. – 110 с.
4. Алексюк А. М. Проблемне навчання на уроках у процесі вивчення нового матеріалу / А. М. Алексюк. – К. : Рад. школа, 1971. – 68 с.
5. Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирования личности / В. Г. Асеев. – М. : Мысль, 1976. – 158 с.
6. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-познавательного процесса: методологические основы / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1982. – 192 с.
7. Барко В. І. Як визначити творчі здібності дитини? / В. І. Барко, А. М. Тютюнников. – К. : Вид-во «Україна», 1991. – 79 с.
8. Бербец Т. М. Засоби організації процесу самостійної творчої діяльності учнів на уроках трудового навчання / Т. М. Бербец // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред. М. Т. Мартинюк]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. – Ч. 3. – С. 35–42.
9. Бербец Т. М. Особливості змісту та класифікації рівнів самостійної творчої навчально-трудової діяльності учнів на уроках технологій / Т. М. Бербец // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред. М. Т. Мартинюк]. – Умань : ПП. Жовтий О. О., 2012. – Ч. 2. – С. 26–34.
10. Бердяев Н. Смысл творчества : (опыт оправдания человека) / Н. Бердяев. – М. : Изд-во Г. А. Лемана и С. И. Сахарова, 1916. – 358 с.
11. Буряк В. К. Самостійна робота, як вид навчальної діяльності школяра / В. К. Буряк // Рідна школа. – 2001. – № 9. – С. 49–51.
12. Буш Г. Я. Методы технического творчества / Г. Я. Буш. – Рига : Лиесма, 1972. – 73 с.
13. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л. С. Выготский. – СПб. : Союз, 1997. – 96 с.
14. Гальперин П. Я. Управление познавательной деятельностью учащихся / П. Я. Гальперин, Н. Ф. Талызина. – М. : Педагогика, 1992. – 262 с.
15. Гаркунова И. Л. Самостоятельная работа учащихся на уроках чтения и математики в малокомплектной начальной школе : пособие для учителей / И. Л. Гаркунова, Т. К. Жекалкина. – М. : НИИШ, 1984. – 89 с.
16. Гейхман Л. К. Обучение общению во взаимодействии: интерактивный подход / Л. К. Гейхман // Образование и наука. – 2002. – № 3. – С. 134–139.
17. Григулич С. М. Диференціація самостійної роботи при формуванні навичок і вмінь / С. М. Григулич // Наукові записки. Педагогічні та історичні науки : зб. наук. праць / МОН України, НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К. : НПУ, 2001. – Вип. 39. – С. 58–63.
18. Евдокимова М. Г. Система обучения иностранным языкам на основе информационно-коммуникационной технологии (технический вуз, английский

язык) : автореф. дис. ... докт. пед. наук / М. Г. Евдокимова. – М., 2007. – 49 с.

19. [Лукаш І. М.](#) Формування інтелектуальних умінь старшокласників у процесі навчання інформатики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 “Теорія та методика навчання” / Лукаш Ірина Миколаївна ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2003. – 20 с.

20. Есипов Б. П. Самостоятельная работа учащихся на уроках / Б. П. Есипов. – М. : Учпедгиз, 1961. – 322 с.

21. Жарова Л. В. Организация самостоятельной учебно-познавательной деятельности учащихся : учеб. пособие к спецкурсу / Л. В. Жарова ; Ленинградский гос. пед. ин-тим. А. И. Герцена. – Л. : ЛГПИ, 1986. – 79 с.

22. Завгородня О. В. Екзистенційний вимір особистості / О. В. Завгородня // Інтегративно-особистісний підхід у психологічній науці та практиці : монографія / за ред. Г. О. Балла. – Кіровоград : Имэкс-ЛТД, 2012. – С. 137–170.

23. Загвязинский В. И. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. И. Загвязинский, Р. Атаханов. – 6-е изд., стер. – М. : ИЦ «Академия», 2010. – 208 с.

24. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посібник / І. В. Зайченко. – К. : Освіта України, КНТ, 2008. – 528 с.

25. Зимняя М. А. Самостоятельная работа – высшая форма учебной деятельности / И. А. Зимняя // Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1997. – С. 327–342.

26. Зиновьев А. А. Логическая модель как средство научного исследования / А. А. Зиновьев, И. И. Ревзин // Вопросы философии. – 1960. – № 1. – С. 82–91.

27. Использование средств обучения на уроках биологии / А. М. Роченштейн, Н. Л. Пугал, И. Н. Ковалева, В. Г. Ленина. – М. : Просвещение, 1989. – 191 с.

28. Ігнатенко Г. В. Розвиток самостійності школярів на уроках «обслуговуючої праці» / Г. В. Ігнатенко // Наука і сучасність. – К., 1999. – Ч. 3. – С. 76–85.

29. Ігнатенко Г. В. Умови підвищення ефективності розвитку самостійності школярів на уроках трудового навчання / Г. В. Ігнатенко // Оновлення змісту форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : наук. зап. – Рівне : РДГУ, 2002. – Вип. 12, ч. 2. – С. 226–229.

30. Каган М. С. Эстетика как философская наука / М. С. Каган. – СПб. : ТОО ТК "Петрополис", 1997. – 544 с.

31. Казакова Е. Н. Рабочая тетрадь как одно из эффективных средств организации самостоятельной работы студентов [Электронный ресурс] / Е. Н. Казакова, Е. П. Клобертанц. – Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/604618/>.

32. Калашник Н. Г. Самостійна робота – потужний засіб сучасної освіти і виховання / Н. Г. Калашник, В. Л. Вертегел ; Запорізький. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2005. – 326 с.

33. Калмыкова И. Р. Портфолио как средство самоорганизации и саморазвития личности / И. Р. Калмыкова // Образование в современной школе. – 2002. – № 5. – С. 23-27.

34. Калошин В. Ф. Розвиток творчості учнів / В. Ф. Калошин, Д. В. Гоменюк, Л. Л. Сушенцева. – Х. : Основа, 2008. – 111 с. – (Б-ка журн. "Управління школою"; вип. 8 (68).
35. Кан-Калик В. А. Педагогическое творчество / В. А. Кан-Калик, Н. Д. Никандров. – М. : Педагогика, 1990. – 144 с.
36. Кашин М. П. О самостоятельной работе учащихся на уроке / М. П. Кашин // Советская педагогика. – 1957. – № 5. – С. 23–25.
37. Кирсанов А. А. Педагогические основы индивидуализации учебной деятельности учащихся : дис. ... докт. пед. наук. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / Кирсанов А. А. – Казань, 1982. – 434 с.
38. Кичатинов Л. П. Формирование мотивов деятельности школьников : учебн. пособие / Л. П. Кичатинов. – Иркутск, 1989. – 187 с.
39. Кічук Н. В. Формування творчої особистості вчителя / Н. В. Кічук. – К. : Либідь, 1991. – 96 с.
40. Класифікація засобів навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://djerelo.com/Vesnomika/150-meroduka-vukladaainia-ekonomiku-kneu/9536-117/>
41. Клаус Г. Кибернетика и философия / Г. Клаус. – М. : Наука, 1963. – 465 с.
42. [Коберник О. М. Теоретико-методологічні підходи до обґрунтування концепції технологічної освіти / О. М. Коберник // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія "Педагогіка" : зб. / МОН України, Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – № 3. – С. 14–21.](#)
43. Козарик А. С. Экранные пособия как средство организации самостоятельной работы учащихся на уроках : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 "Общая педагогика и история педагогики" / Козарик А. С. ; НИИ педагогики Украины. – К., 1984. – 181 с. – Библиогр.: с. 166–181.
44. Коломиец В. А. Ресурсы всемирной сети как составная часть непрерывного образования учителей иностранного языка / В. А. Коломиец // Иностранные языки в школе. – 2003. – № 3. – С. 86-90.
45. Краевский В. В. Теоретические основы содержания общего образования / В. В. Краевский, И. Я. Лернер. – М. : Педагогика, 1983. – 284 с.
46. Кремень В. Г. Філософія : мислителі, ідеї, концепції : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К. : Книга, 2006. – 525 с. : іл.
47. Крутецкий В. А. Основы педагогической психологии / В. А. Крутецкий. – М. : Просвещение, 1972. – 255 с.
48. Кузьмінський Л. І. Педагогіка у запитаннях і відповідях : навч. посіб. / Л. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання, 2006. – 311 с.
49. Кулашкина В. В. Современная гимназия: взгляд теоретика и практика: учебное пособие / В. В. Кулашкина, Б. С. Гершунский, Е. С. Полат; под ред. Е. С. Полат. – М. : Владос-Пресс, 2000. – 168 с.
50. Куракин А. Т. О системном подходе в исследовании проблем воспитания / А. Т. Куракин, Л. И. Новикова // Советская педагогика. – 1970. – № 10. – С. 96–106.
51. Курило В. С. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в



регіоні / В. С. Курило // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 2. – С. 35–39.

52. Лазарев В. С. Критерии и уровни готовности будущего педагога к исследовательской деятельности / В. С. Лазарев, Н. Н. Ставринова // Педагогика. – 2006. – № 2. – С. 51–59.

53. Лемберг Р. Г. О самостоятельной работе учащихся / Р. Г. Лемберг // Советская педагогика. – 1962. – № 2. – С. 34–37.

54. Леонов Н. Ф. Новая эффективная дидактика / Леонов Н. Ф. – М. : Спутник, 2009. – 176 с.

55. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.

56. Лернер И. Я. Состав и структура содержания образования на уровне теоретического представления / И. Я. Лернер // Теоретические основы содержания общего среднего образования. – М. : Педагогика, 1983. – С. 137–161.

57. Липкина А. И. Предметно-диалогическая рефлексия на уроках труда как фактор нравственно-мотивационного развития личности школьника / А. И. Липкина // Вопросы психологии. – 1986. – № 3. – С. 29–34.

58. [Лукаш І. М.](#) Формування інтелектуальних умінь старшокласників у процесі навчання інформатики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 “Теорія та методика навчання” / Лукаш Ірина Миколаївна ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2003. – 20 с.

59. Мадзігон В. В. Розвиток організаційно-педагогічних форм шкільного виробництва (друга половина ХХ століття) : монографія / В. В. Мадзігон ; Ін-т педагогіки АПН України. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 160 с. – Бібліогр.: с. 144–158.

60. Малкин И. И. О классификации и рациональном сочетании видов самостоятельных работ учеников на уроке / И. И. Малкин // Вопросы развития познавательной активности и самостоятельности учеников : сб. – Казань, 1966. – С. 74–82.

61. Маркова А. Н. Формирование мотивации учеников в школьном возрасте : пособ. для учителя / А. Н. Маркова. – М. : Просвещение, 1983. – 96 с.

62. Маслоу А. Самоактуализация личности и образование / А. Маслоу ; пер. с англ. Г. А. Балла. – К. : Донецк : Институт психологии Украины, 1994. – 52 с.

63. Матюшкин А. М. Развитие творческой активности школьников / А. М. Матюшкин. – М. : Педагогика, 1991. – 160 с.

64. Махмутов М. И. Проблемное обучение: основные вопросы теории / М. И. Махмутов. – М. : Педагогика, 1975. – 367 с.

65. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посібник / Н. Є. Мойсеюк. – 3-є вид., доповн. / Н. Є. Мойсеюк. – К. : Друкарня ВАТ “КДНК”, 2001. – 608 с.

66. Монахов В. М. Технологические основы конструирования и проектирования учебного процесса : монография / В. М. Монахов. – Волгоград : Перемена, 1995. – 260 с.

67. Мосонзон Э. И. Основы педагогических знаний / Мосонзон Э. И. – М. : Педагогика, 1986. – 198 с.

68. Мотивація навчальної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[http://pidruchniki.com/17450602/psihologiya/motivatsiya\\_navchalnoyi\\_diyalnosti](http://pidruchniki.com/17450602/psihologiya/motivatsiya_navchalnoyi_diyalnosti)

69. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі : навч. посібн. / В. М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
70. Немов Р. С. Психологія : учебник для студ. пед. вузов : в 3 кн. / Р. С. Немов. – М. : Владос, 2002. – Кн. 2 : Психологія образования. – 608 с.
71. Нильсон О. А. Теория и практика самостоятельной работы учащихся : исследование роли самостоятельной работы учащихся в учебном процессе и её эффективности при использовании рабочих тетрадей в школах Эстонской ССР / Освальд Артурович Нильсон. – Таллин : Валгус, 1976. – 280 с.
72. Новейший философский словарь / сост. А. А. Грицанов. – Минск : Издатель В. М. Скакун, 1998. – 896 с.
73. Новик И. Моделирование сложных систем / И. Новик. – М. : Мысль, 1965. – 334 с.
74. Новикова Т. Г. Анализ разработки портфолио на основе зарубежного опыта / Т. Г. Новикова // Развитие образовательных систем в контексте модернизации образования. – М. : Academia, 2003. – С. 70.
75. Ожегов С. Словарь русского языка / С. Ожегов. – М. : Русский язык, 1984. – 816 с.
76. Организация самостоятельной работы студентов в условиях интенсификации обучения : учебн. пособие для слушат. ФПК / [А. Н. Алексюк, И. И. Пидкасистый, А. А. Аюрзанайн и др.]. – К. : ИСИО, 1993. – 336 с.
77. Організація самостійної роботи студентів / за заг. ред. В. М. Король, В. П. Мусієнко, Н. Т. Токової. – Черкаси : Вид-во ЧДУ, 2003. – 216 с.
78. Парфьонов М. П. Самостійна учбова діяльність молодших школярів на уроці / М. П. Парфьонов // Матеріали науково-методичної конференції Донецького національного університету «Самостійна робота студентів – найважливіший засіб підвищення якості знань» / Донецький нац. ун-т ; ред. В. П. Шевченко. – Донецьк : Юго-Восток, 2003. – С. 76–79.
79. Паюл М. В. Формування самостійної учнів під час навчання математики : монографія / М. В. Паюл. – К. : Педагогічна думка, 2000. – 205 с.
80. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова [та ін.] ; за ред. З. Н. Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
81. Педагогічний словник / за ред. дійсн. члена АПН України М. Д. Ярмаченка. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
82. Пелих О. М. Розвиток самостійності в підлітків / О. М. Пелих // Рад. школа. – 1991. – № 7. – С. 52–55.
83. Перенесення та інтерференція дій [Електронний ресурс]. – Режим доступу:  
[http://pidruchniki.com/12191010/psihologiya/perenesennya\\_interferentsiya\\_diy](http://pidruchniki.com/12191010/psihologiya/perenesennya_interferentsiya_diy)
84. Пиаже Ж. Избранные психологические труды : [пер. с франц.] / Ж. Пиаже. – М. : Просвещение, 1969. – 659 с.
85. Пігров К. Керування хором / К. Пігров. – К. : Держ. видав. образотворчого мистецтва і музичної літератури, 1956. – 178 с.
86. Пидкасистый П. И. Самостоятельная деятельность учащихся / П. И. Подкасистый. – М. : Педагогика, 1972. – 187 с.
87. Пинская М. А. Портфолио как инструмент оценивания достижений

учащихся в условиях профильного обучения: диссертация ... кандидата педагогических наук / М. А. Пинская. М., 2007. – 194 с.

88. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках трудового навчання: теорія і методика : монографія / В. В. Бербец, Т. М. Бербец, Н. В. Дубова [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Коберника. – К. : Науковий світ, 2003. – 172 с.

89. Ребер А. Большой толковый психологический словарь : в 2 т. / Ребер Артур ; [пер. с англ. Чеботарева Е. Ю.]. – М. : Вече, 2000. – Т. 1 : (А–О). – 592 с.

90. Рахимов А. З. Психолого-педагогические рекомендации по развитию творческого мышления учащихся / А. З. Рахимов. – Уфа : БГПИ, 1998. – 35 с.

91. Рубинштейн С. Л. Принцип творческой самодеятельности / С. Л. Рубинштейн // Вопросы психологии. – 1986. – № 4. – С. 101–108.

92. Самостоятельная работа учащихся в процессе обучения математике : из опыта работы / сост. Ю. Д. Кобалевский. – М. : Прсвещение, 1988. – 128 с.

93. Самостоятельные работы на уроках по математике как средство развития творческой активности учащихся : метод. реком. / Мин. высшего и среднего образования Украины ; Укр. научно-метод. кабинет по среднему образованию ; сост. Л. В. Туровская. – К. : РНМК по ССО, 1985. – С. 31.

94. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 томах / Г. К. Селевко. – М. : Изд-во НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 2. – 816 с.

95. Сборник деловых игр, конкретных ситуаций и практических задач: учеб. пособие / под ред. В. И. Матирко. – М. : Высшая школа, 1991. – 255 с.

96. Сергієнко Н. Організаційно-методичні умови розвитку професійної компетентності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / Н. Сергієнко // Теорія та методика управління освітою. – 2010. – № 3. – С. 23–26.

97. Сидоренко В. К. Інтеграція трудового навчання і креслення як засіб розвитку технічних здібностей школярів (дидактичний аспект) : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02 “Теорія та методика навчання” / Сидоренко Віктор Костянтинович. – К. : УДПУ, 1995. – 435 с.

98. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості / С. О. Сисоєва. – К. : Міленіум, 2006. – 344 с.

99. Скаткин М. Н. Об изучении, обобщении и использовании передового опыта / М. Н. Скаткин // Народное образование. – 1981. – № 9. – С. 24–29.

100. Скрипченко О. В. Психічний розвиток учнів / О. В. Скрипченко. – К. : Рад. школа, 1974. – 164 с.

101. Слюсаренко Н. В Розвиток творчих здібностей учнів 5–9 класів на уроках обслуговуючої праці засобами ігрової діяльності : науково-метод. посібник / Н. В. Слюсаренко. – Херсон : Айлант, 2002. – 148 с.

102. Смолкин А. М. Методы активного обучения: учебное пособие / А. М. Смолкин. – М. : Высшая школа, 1991. – 175 с.

103. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 1. – 654 с. ; Т. 2. – 670 с. ; Т. 3. – 670 с. ; Т. 4. – 638 с.

104. Сучасні педагогічні технології : навчально-метод. посібник / автор-укладач Федорчук Е. І. – Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. – 212 с.

105. Талызина Н. Ф. Управление процессом усвоения знаний / Н. Ф. Талызина. – М. : МГУ, 1975. – 326 с.

106. Тарара А. М. Развитие творческих способностей учнів 5–9 классов в процессе проектно-технологической деятельности : метод. пособие для учит. труд. обучения / А. М. Тарара ; АПН Украины. Институт педагогики. – К. : Педагогическая мысль, 2008. – 55 с.
107. Терещук Г. В. Индивидуализация трудового обучения: дидактический аспект / Г. В. Терещук. – М. : Ин-т ПСМ РАО, 1993. – 200 с.
108. Титаренко В. П. Организация проектно-технологической деятельности учнів на уроках трудового обучения / В. П. Титаренко. – Полтава : ПОППО, 2007. – Ч. 2. – 160 с.
109. Товстоног Е. А. Самостоятельная работа учащихся на уроках / Е. А. Товстоног // Педагогические науки. – 2011. – № 6. – С. 129–131.
110. Торосян В. Г. История образования и педагогической мысли: учебник / В. Г. Торосян. – М. : Владос-Пресс, 2003. – 352 с.
111. Трубочева С. Е. Методы самостоятельного приобретения знаний в школах нового типа / С. Е. Трубочева // Шлях освіти. – 1999. – № 1. – С. 30–33.
112. Тхоржевський Д. О. Методика трудового обучения та преподавания общетехнических дисциплин / Д. О. Тхоржевський. – К. : Вища школа, 1985. – 175 с.
113. [Тюріна Д. М.](#) Управление самостоятельной работой студентов экономических специальностей / Д. М. Тюріна, [К. В. Яресько](#) // Вісник національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» : Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2007. – № 2, ч. 1. – С. 144–126.
114. Умовивід // Словник української мови : в 11 т. / гол. ред. кол. І. Білодід. – К. : Наукова думка, 1979. – Т. 10. – С. 442.
115. Усова А. В. Самостоятельная работа учащихся по физике в средней школе / А. В. Усова, З. А. Вологодская. – М. : Просвещение, 1981. – 160 с.
116. Федорова О. Ф. Некоторые вопросы активизации учащихся в процессе теоретического и производственного обучения / О. Ф. Федорова. – М. : Высшая школа, 1970. – 301 с.
117. Фельдштейн Д. Н. Особенности развития деятельности ребенка в онтогенезе / Д. Н. Фельдштейн // Вопросы психологии. – 1981. – № 6. – С. 36–46.
118. Филатов В. П. О структуре неспециализированного повседневного опыта / В. П. Филатов // Опыт и его место в социальном познании. – Калинин, 1984. – С. 9–17.
119. Фирсина Е. Г. Формирование учебной самостоятельности учащихся [на уроках в начальной школе] / Е. Г. Фирсина // Начальная школа. – 2004. – № 11. – С. 37–40.
120. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посібник для студ. вищих педагог. закл. освіти / М. М. Фіцула. – К. : ВЦ “Академія”, 2001. – 528 с.
121. Формування творчої особистості в процесі навчання: теорія, практика, досвід : монографія / Л. В. Кондрашова, З. В. Друзь, Н. І. Білоконна [та ін.]. – Кривий Ріг : К., 2009. – 559 с.
122. Фрейд З. Психология бессознательного : сб. произведений / З. Фрейд. – М. : Просвещение 1990. – 448 с.
123. Чошанов М. А. Был. Состоял. Привлекался. Учебный портфолио как альтернативная система оценки / М. А. Чошанов // Учитель года. – 2002. – № 4.

– С. 84-87.

124. Шарко В. Д. Сучасний урок фізики: технологічний аспект : посібн. для вчит. та студ. / В. Д. Шарко. – К. : ТОВ "Фірма "Есе", 2005. – 220 с.

125. Шевченко П. И. Подготовка студентов к профессионально-педагогическому творчеству / Шевченко П. И., Красовский Б. Д., Дмитрик И. С. – К. : Наукова думка, 1992. – 150 с.

126. Шилова Л. И Моделирование как метод познания и обучения на уроках математики / Л. И. Шилова // Проблемы сучасної педагогічної освіти. Сер. "Педагогіка і психологія" : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ , 2007. – Вип. 16, ч. 2. – С. 136–145.

127. Шумилин Е. А. Психологические особенности личности старшеклассника / Е. А. Шумилин. – М., 2008. – 287 с.

128. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе / Г. И. Щукина. – М. : Просвещение, 1979. – 175 с.

129. Эльконин Д. Б. Детская психология / Д. Б. Эльконин. – М. : Госучпедгиз, 1960. – 328 с.

130. Ящук С. М. Виконання основних етапів проектування на уроках трудового навчання / С. М. Ящук // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – № 2. – С. 13–16.

Наукове видання

Бербец Т. М.

**ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ  
САМОСТІЙНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УЧНІВ  
НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ**

*Видається в авторській редакції*

Підписано до друку 29.06.2022. Формат 60x84/16.  
Папір офсет. Друк цифров. Ум. друк. арк. 6,04  
Тираж 300 пр. Зам. № 341 (750)

Видавець і виготівник «Сочінський М. М.»  
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19  
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи  
ДК № 2521 від 08.06.2006.  
тел. (04744) 4-64-88, (067) 104-64-88  
vizavi-print.jimdo.com  
e-mail: vizavi008@gmail.com